

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Jelenlét

Piero di Cosimo (1462–1522):
A kisded Jézus a gyermek
Keresztelő Szent Jánossal.
Olaj, lenvászon, 147,5 cm, 1495/1505 körül

Kép: Profimedia – Red Dot

Babits Mihály:

Karácsonyi ének

Mért fekszel jászolban, ég királya?
Visszasírsz az éhes barikára.
Zenghetnél, lenghetnél angyalok közt:
mégis itt rídogálsz, állatok közt.

Böles bocik szájának langy fuvalma
jobb tán mint csillag-ür szele volna?
Jobb talán a puha széna-alom,
mint a magas égi birodalom?

Istálló párája, jobb az neked,
mint gazdag nárdusok és kenetek?
Lábadhoz tömjén hullt és arany hullt:
kezed csak bús anyád melléért nyult...

Becsésnek láttad te e földi test
koldusruháját, hogy fölvetted ezt?
s nem vélted rossznak a zord életet?
te, kiről zengjük, hogy "megszületett"!

Szeress hát minket is, koldusokat!
Lelkünkben gyujts pici gyertyát sokat.
Csengess éjünkön át, s csillantsd elénk
törékeny játékunkat, a reményt.

◆ Miért lett Isten emberré? – kérdezte a 11–12. században alkotó nagy teológus, Canterbury Szent Anzelm, akinek fő műve is ezt a címet viseli. A kérdések kérdése ez. Ez munkál Babits versének szándékoltan egyszerű, naiv, karácsonyi tempolomi népelemekre emlékeztető kifejezéseiben is. „Mért fekszel jászolban, ég királya?” – Ugyanaz a kérdés. Tényleg, miért is? „Én vagyok az, aki veled vagyok”, hangzik Jahve válasza Mózesnek az égő csipkebokorból. Mert ő mindenáron az ember mellett akar állni. Az emberi történelem Isten különböző jelenléteinek históriája, de e próbálkozások semmibe vételének és megcsúfolásának története is. Melyek az isteni jelenlét formái vagy módjai? Az ember úgy hiszi, hogy történetének hajnalán Isten közvetlenül volt vele az ő Paradicsomnak és Édenkertnek nevezett életterében, ám az ember felmondta a közösséget, elfordult Teremtőtől, nem neki, hanem a Kísértőnek hitt. Távol került az élő Istentől, aki ezt a fajta közvetlen jelenlétét, dicsőségét visszavonta a világból. Majd elkövetkezett a második fajta, a leplezett jelenlét ideje, Isten kinyilatkoztatása, szava által volt jelen az ószövetségi kinyilatkoztatásban, amely megmutatta lényét és akaratát, de nem tárta fel teljességét. Isten harmadik, legmagasabb rendű jelenléte az volt, amikor emberré lett, és Fia személyében élt az emberek között néhány évig. Ezt ünnepeljük, ezt kellene elsősorban ünnepelnünk karácsonykor. E jelenlétben, különösen Jézus halálával és feltámadásával, lehullott az Isten lényét és erkölcsi jellemét addig elfedő lepel, ahogy Jézus mondta: „aki engem látott, az Atyát is látta” (János evangéliuma 14,9). Feltárult Isten odaadó, önmagát feláldozó szeretetének titka. Jézus azonban csak addig időzhetett a földön, amíg az Atya akaratát teljesítette, művét bevégezte, megváltást szerzett az embernek, legyőzte a sátánt, hogy majd mi is legyőzhessük a magunk életében, és létrehozta az egyház csíráját. Azután vissza kellett térnie a mennybe, hiszen mégiscsak mennyi lény. Úgyhogy végül az első pünkösddel kezdődő, ma is tartó új világekorszakban, amelyet az egyház korának nevezünk, megvalósult Isten negyedik fajta jelenléte, most Szentlelke által van jelen, aki Jézus művét folytatja, viszi tovább a történelem során az idő végéig az Eucharishtiában, a szentségekben, az Igében, az emberekben. E jelenlét Krisztus második eljöveteleig tart, amikor majd ismét a közvetlen látás korszaka jön el, és mindenki látni fogja őt, azok is, akik nem hittek benne. ◆

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

A SÜLLYEDŐ HAJÓK TÚLÉLŐJE

Violet Jessop, aki túlélte a Titanic és még két óriáshajó katasztrófáját

Élt száz évvel ezelőtt egy szép, makacs ír nő, aki a tüdővész után túlélte a világ három legnagyobb hajójának katasztrófáját is. Semmi nem tántorította azonban el a hajókon teljesített munkától: negyven évig dolgozott ápolónőként és stewardessként a Föld tengerein és óceánjain.

◆ 1910 októberében Belfastban vízre bocsátották a világ legnagyobb polgári óceánjáró hajóját, az Olympicot. Eközben – mindössze három hónap időeltolódással – már készült a nála is kicsit nagyobb Titanic, nem sokkal később pedig a Britannic. Ez a három hatalmas luxushajó volt a White Star Line nevű vállalat válasza az egyre élesedő nemzetközi versenyben a hasonló szuperjárművek piacán.

Az Olympic felépítésében és szolgáltatásaiban majdnem megegyezett a Titanickal. Éppen úgy helyet kapott rajta az elegánsan csavarodó lépcsősor mögöttes a három lifttel, volt pálmafákkal díszített kávéház, dohányzószoba, úszómedence, tornaterem és törökfürdő. Az első osztályon utazók ugyanúgy élvezhették a saját fürdőszobával felszerelt luxuskabinok kényemét, és étkezhettek akár a tágas szalonban, akár egy kisebb és barátságosabb étteremben is. A másodosztályú jegyekért is járt a lift használata, az étterem, a dohányzó és a könyvtár.

Ezen a hajón állt munkába 1911-ben Violet Jessop, az Argentínából származó stewardess. Szülei Írországból vándoroltak ki a világ másik felére, és birkatenyésztéssel foglalkoztak. A családot nem kímélte a sors: kilenc

gyermekük közül három meghalt, majd a legidősebb, Violet is elkapta a legtöbbször halállal végződő kórt, a tuberkulózist. Az orvosok legfőljebb öt hónapot adtak neki. A helyzetüket tovább súlyosbította, hogy a kenyérkereső apa hamarosan meghalt egy operáció szövődményének következtében, így a magára maradt anya kénytelen volt visszautazni Európába hat gyerekeivel együtt.

Angliában telepedtek le, ahol az anya hajókon vállalt stewardessi állást, mialatt a gyerekek katolikus egyházi iskolába jártak. Nemsokára azonban ő is súlyos beteg lett, így a családfő szerepét a huszonegy éves Violetnek kellett átvennie. Minden várakozással ellentétben felgyógyult a súlyos betegségből, és ettől kezdve ő töltötte be a pénzereső szerepét. Abbahagyta az iskolát, és először a brit postaszolgálat hajóin vállalt állást, majd egy új lehetőséget megragadva, a frissen tengerre bocsátott Olympicon vállalt munkát. Kezdetben nem lelkesedett ezért a munkáért, mert tartott egy kissé az Atlanti-óceán északi területein jellemző hideg és szeles időjárástól. Az sem volt kifejezetten szimpatikus számára, amit az elkényeztetett, gazdag utasokról hallott. A mai értéken 16 000 forintos

Annak ellenére,

hogy még évekig visszatérő fejfájás kínozza, és kiderült, hogy a Britannic süllyedésekor koponyatörést szenvedett, folytatta a munkát.

napidíjért cserébe azonban vállalta ezeket a kellemetlenségeket, hiszen szinte az egész családját neki kellett eltartania. A szürkéskéék szemű, barna hajú ír lány ráadásul olyan feltűnő szépség volt, hogy attól tartott, nem kapja meg a munkát, ezért szürke, földig érő ruhában ment el a meghallgatásra.

A hajón az első osztályú kabinok utasait szolgálta ki: ágyazott, reggelit hordott, fürdőszobát takarított, virágdíszítéseket rendezgetett, és ellátott minden más apró-cseprő feladatot, amivel az utasok megbízták. Violet a hajó ötödik útján is a fedélzeten tartózkodott, amikor az éppen a Wight-sziget és Anglia partjai közötti szoroson igyekezett átjutni. Miközben elhaladt a Hawke nevű hadihajó mellett, az Olympic váratlan és ügyetlen fordulója miatt a Hawke orra beleszaladt az oldalába, és a rombolásra kiképzett szerkezet alaposan tönkre is tette a luxushajót. Senki nem halt meg, súlyos sérülés sem történt, és mindkét jármű sikeresen visszajutott a kikötőbe, annál nagyobb volt azonban az erkölcsi kár, az anyagi veszteség és a jogi hercehurca az egymást hibáztató felek között. Violet Jessopnak mindenesetre új munka után kellett néznie.

Tudomására jutott, hogy a White Star második óriáshajója, a Titanic is hamarosan nekivág az Atlanti-óceánnak. Mint megbízható munkaerőt, azonnal felvették, így 1912 április 10-én ő is izgalommal elteve élte meg az úszó város indulását. A kapitány ugyanaz az Edward Smith volt, aki az Olympicot is irányította a bal eset idején, azonban emiatt senki nem aggódott, mert a férfi tapasztalt tengerésznek számított.

A Titanic dúsgazdag utasai folyamatosan zaklatták a személyzetet arrogáns és neveltséges követeléseikkel, mások számtalan ruhájuk, kalapdobozuk ide-oda rendezgetésével szekálták őket, egyesek pedig mulatságosnak találták, amint a stewardok – sebtében kiadott utasításoknak engedelmességgel – izzadva rendezik át a kabinjukat nap mint nap. Saját körülményeivel azonban Jessop kisasszony elégedett volt, igaz, hogy naponta tizenhét órát kellett dolgoznia, de a munka végeztével kényelmesen elhelyezkedhetett a kabinjában, és még olvasgatni is maradt egy kis ideje.

Négy nappal az indulás után éjszaka éppen az imakönyvét olvasgatta kellemes félálomban, amikor rázkódásra és csikorgó zajra riadt föl. Ezek voltak azok a pillanatok, amikor a jéghegy végigvágta a Titanic oldalát, és felhasította a hajótestet, mint egy óriási konzervnyitót. Jessop kisasszony kötelességtudóan a fedélzetre sietett, és részt vett a mentési munkálatokban. A feladata leginkább az volt, hogy az angolul nem beszélő utasoknak mutogatással elmagyarázza, hogyan kell sorban állni, és beszállni a mentőcsónakokba. Kezdetben sem ő, sem más, a fedélzeten téblábolók között nem tudta, mennyire súlyos a helyzet, ezért leginkább egyfajta kényelmetlen elővigyázatossági intézkedésként kezelte a szituációt.

Ahogy azonban a hajó helyzete egyre kilátástalanabbá vált, és mindenki számára kiderült az igazság, mind jobban eluralkodott a káosz. Violet dolga percről percre nehezedett. Amint az emlékirataiban fogalmaz: „Néztem a nőket, amint kapaszkodnak a férjükbe, miközben a gyerekekkel együtt a csónakokba tették őket.” A férfiak jelentős része tette a dolgát, amit a társadalom elvárt tőlük: meghaltak a nők és a gyerekek élete érdekében. A legjobb esélye a túlélésre az első osztályon utazó nőknek és gyermekeknek volt, a legrosszabb a harmadosztályú jeggyel rendelkező férfiaknak. A megmentettek 75 százaléka volt nő, és mindössze 20 százaléka férfi.

Egy idő után Violet Jessopot is beparancsolták egy mentőcsónakba, húszból a tizenhatos számúba. Az utolsó pillanatban valaki az ölébe pottyantott egy kis csomagot: egy csecsemőt, aki valahogy elveszett, elkeveredett

az egyre pánikszerűbben menekülő tömegben. Miközben egy pokróccal és a saját testével melegítette a kicsit a fagyos észak-atlanti szélben, megdőbbenve nézte végig, amint a világ legnagyobb hajója kettétörik, és elsüllyed. A Carpathia nevű hajó nyolc óra sodródás után érkezett a segítségükre. Amikor Violet a fedélzetre lépett, és még mindig a parafából készült mentőmellényéhez szorítva dédelgette a gyereket, egy dühödt nő rohant oda hozzá, kitépte a karjából, és a hála legkisebb jele nélkül elvitte.

A sors nem sokkal később a harmadik White Star-hajóra is elvezérelte Violetet. Amikor kitört az első világháború, a Britannicot a brit Admiralitás lefoglalta, és átalakították kórházhajóvá. Violet is jelentkezett ápolónőnek. Az óriáshajó Titanic ikertestvére volt, az Olympic-osztályú triád legnagyobb darabja. Építéskor igyekeztek kijavítani mindazokat a hibákat, amelyek az 1912-es katasztrófához vezettek, ezért jó néhány változtatást eszközöltek a szerkezetén. Jéghegytől ezúttal nem kellett tartani, mert a Britannic a Földközi-tengeren tejesített szolgálatot. A három testvérhajót azonban mintha átok kíséerte volna. Öt zavartalan út után, 1916 novemberében bekövetkezett a baj. A németek nem sokkal korábban vízi aknákat telepítettek az Égei-tengeren, és az egyik aknamező éppen ott, a Kea-sziget környéki vízeken húzódott, ahol a Britannic elhaladt. A hajó ráfutott az egyik aknára, a robbanás megrázta a hatalmas járművet. Néhány perc múlva kiderült, hogy a pusztítás még a Titanichoz képest is nagyobb, és a hajó nagyon hamar el fog süllyedni. A mentőcsónakok száma ezúttal elegendő volt, így megfelelő szervezőmunkával megvolt a lehetőség arra, hogy a fedélzeten tartózkodó 1066 ember életét megóvják. A kapitány azonban nem kezdte meg azonnal a mentést: annak ellenére, hogy a propeller is megsérült, megpróbálta a csaknem irányíthatatlanná vált Britannicot Kea szigetéig elnavigálni. Néhányan ezért önhatalmúlag elkezdték lebocsátani az emberekkel teli mentőcsónakokat.

Violet Jessop az első két csónak egyikén tartózkodott, és ez majdnem az életébe került. A nagy sebességgel forgó propeller ugyanis elkezdte beszippantani a mentőcsónakokat, és Violet elborzadva nézte végig, amint az első az utasaival együtt bedarálja. A többi menekülővel együtt ő is rémülten a tengerbe vetette magát. Rövid időre a hajótest alá került, majd az acél hajógerincbe ütötte a fejét. Az ereje legvégső megfeszítésével sikerült a felszínre küzdeni magát, majd egy mentőövbe kapaszkodva várta a segítséget. Hamarosan a többi túlélővel együtt őt is felvette az egyik mentőcsónak. A Britannic

nem egészen egy óra alatt elsüllyedt. 1036 ember megmenekült, a harminc halott a propeller áldozata volt.

Violet Jessop még mindezek után sem nézett másféle megélhetés után. Visszatért a balszerencsés White Starhoz, majd a nagy rivális Red Star legnagyobb hajóján, a „mindössze” 200 méter hosszú Belgenlandon dolgozott. Annak ellenére, hogy még évekig visszatérő fejfájás kínozta, és kiderült, hogy a Britannic süllyedésekor koponyatörést szenvedett, folytatta a munkát. A három balszerencsés utazást követően már semmilyen katasztrófa nem nehezítette az életét.

Talán soha nem szerzett tudomást arról, hogy mind a Titanicon, mind a Britannicon együtt utazott két másik, sorozatos túlélővel. Az egyikük egy Archibald Jewell nevű tengerész volt, aki később egy harmadik hajó, a Donegal megtorpedózásakor halt meg. A másik, a hajókatasztrófák megkérdőjelezhetetlen bajnoka, Arthur John Priest fűtő, aki a Titanic és a Britannic pusztulása után a Donegal és az Alcantara végzetét is túlélte.

Violet Jessop további harmincnégy évet töltött a világ tengerein, és háromszor is körülhajózta a Földet. Amikor 1950-ben nyugdíjba ment, vásárolt magának egy gyönyörű, tizenhatodik századi házat Angliában, csírkéket tartott, és megírta az emlékiratait. Több mint húsz év boldog nyugdíjaskor után, 1971-ben, 83 évesen halt meg. ♦

A Britannic a baleset után hatvan évig háborítatlanul feküdt az Égei-tenger fenekén. A hetvenes évek közepén Jacques Cousteau, a híres francia óceánkutató és dokumentumfilmes volt az első, aki felkereste a roncsot, és megállapította, hogy makulátlan állapotban van. A nyolcvanas években megindult az expedíciók áradata, és a hajót számos film mutatta meg a közönségnek. A legbuzgóbb filmes szakember, Simon Mills 1996-ban úgy döntött, hogy megvásárolja. Tárgyalásokat folytatott a brit és a görög kormánnyal, és sikeresen tető alá is hozta a szerződést. Annak ellenére, hogy a hajó görög felségterületen fekszik, továbbra is brit tulajdonban volt, így kisebb huzavona után létre tudott jönni az üzlet. Valószínűleg Mills az egyetlen ember a világon, aki a birtokában tudhat egy hajóroncsot. A lelkes búvárklubok legnagyobb öröme a Britannic – a megfelelő engedélyek birtokában – látogatható, és valószínűleg hamarosan megkezdődik a restaurálása is.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

SZERGEJ PROKOFJEV

HÁBORÚ & BEKE

WAR & PEACE

OPERA TIZENHÁROM JELENETBEN, KÉT RÉSZBEN,
OROSZ NYELVEN, MAGYAR ÉS ANGOL FELIRATTAL

ZENESZERZŐ **SZERGEJ PROKOFJEV**
LIBRETTÓ **LEV TOLSZTOJ** REGÉNYE NYOMÁN
SZERGEJ PROKOFJEV, MIRA MENDELSON
RENDEZŐ **CALIXTO BIEITO**
DÍSZLETTERVEZŐ **REBECCA RINGST**
JELMEZTERVEZŐ **INGO KRÜGLER**
VILÁGÍTÁSTERVEZŐ **MICHAEL BAUER**
VIDEÓ **SARAH DERENDINGER**
KARMESTER **ALAN BURIBAYEV**

BEMUTATÓ 2023. JANUÁR 28., OPERAHÁZ

Az előadási jogokat a Musikverlag Hans Sikorski GmbH, Berlin biztosította.

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
WOLFGANG AMADEUS MOZART

Messziás

DER MESSIAS (MESSIAH)

KONCERTSZERŰ ELŐADÁS

ORATÓRIUM HÁROM RÉSZBEN, SZÜNET NÉLKÜL,
MAGYAR NYELVEN, MAGYAR ÉS ANGOL FELIRATTAL

ZENÉJÉT ÁTDOLGOZTA **WOLFGANG AMADEUS MOZART**
AZ EREDETI, ANGOL NYELVŰ LIBRETTÓT A BIBLIA SZÖVEGEIBŐL ÖSSZEÁLLÍTOTTA **CHARLES JENNENS**
A LIBRETTÓ NÉMET FORDÍTÁSÁT KÉSZÍTETTE
FRIEDRICH GOTTLIEB KLOPSTOCK, CHRISTOPH DANIEL EBELING

KARMESTER **KESSÉLYÁK GERGELY**

2022. DECEMBER 17., 18., OPERAHÁZ

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
ÉDER VERA

Megszűntem félni a szavaktól

Visky András költő, író, drámaíró, dramaturg, teológus, teoretikus, egyetemi tanár tengeren innen és túl – ez mind egy-egy szelete a valóságnak, de mégis azt szeretném, ha az olvasó is úgy találkozna az átható, kék tekintetével, ahogyan én, hogy közösen tanuljunk az egyéni és társadalmi szembenézés életbevágóan fontos lehetőségeiről. *Kitelepítés* című regénye kapcsán beszélgettünk.

◆ ÁRULÁS ÉS FELELŐSSÉG

– **Trilógiát emlegetett a regénnyel kapcsolatban, mégis egyetlen befejezett műveként definiálja. Hogyan értsük ezt?**

– A trilógiáról nem olyan régen döntöttem, mert egy könyv számomra mindig felvet új feladatokat is. Az első ilyen egy rövidtörténet-gyűjtemény volna: legendáriuma azoknak a nőknek és férfiaknak, akiket az apám perében ítélték el, és azoké a börtöntársaké, akik később folyamatosan látogatták őket. Ezek a bejelentetlen látogatások lenyűgöző pillanatok voltak: megjelentek nálunk nyolcan-tízen, és napokat ott töltve beszélgettek és örültek egymásnak az egykori fegyencek – én pedig kívülről figyeltem, hogy mennyire boldogok, mennyire szeretik egymást. Mintául a haszid történetek szolgálnának – enyhén ritualizált szövegek arról, hogy egyébként az ébredési mozgalmak strukturálisan mennyire hasonlítanak egymáshoz. Számomra azért épp a haszid mozgalom vált nagyon fontossá, mert édesapám az asztali beszélgetések folyamán felolvasta nekünk *Martin Buber* német nyelvű könyvéből a haszid történeteket, amelyek így ugyanolyan ismerősök lettek, mint a bibliai történetek.

– **Azt mondta, hogy a lágerből tanulni a világot egy gyereknek nem rossz pozíció.**

– Ezzel nem kívánom visszamenőleg igazolni a lágereket, inkább arra gondolok, hogy lehet jól kijönni ebből a helyzetből is. A lágert mint univerzális formáját az emberi létezésnek a XX. század tanította meg nekünk, és a lágerszituációkat folyamatosan megteremtjük magunknak a társadalomban, sőt a családban is. Tesszük ezt azért, mert egy lágerben igenis könnyen lehet tájékozódni – szigorúak a szabályok, a túlélésért van minden

mozdulat, az ember tekintete is, az, ahogyan a dolgokra néz. Rendkívül kreatívak vagyunk abban, hogy megalkossuk a szabadság megvonásának, felszámolásának és az önfelszámolásnak a tereit. Minden felszámolás önfelszámolás is egyben, mutatja ezt a nyugati kultúra mostani állapota is. Nem lehet csak úgy kijelölni egy embercsoportot, és végrehajtani egy társadalmi eugenikát anélkül, hogy a civilizáció maga ne omlana össze ebben a kísérletben, márpedig ezt tettük a koncentrációs táborokban és a gulágokon.

– Gyerekként átélt egy narratívát, a gyerek valós idejű érzékelését a lagerszituációról, ezt a históriát immáron negyven éve meséli újra nekünk is, akik ahogy említette, ugyanúgy átélünk valamiféle lágerléletet. Van, amit még nem mondott el?

– Nem tudok másról beszélni, csak a szabadságvesztéseknek, a szabadság odaadásának a helyzeteiről. De a trilógia harmadik részéről még semmit nem tudok, csak a feladatot: van 1400 oldalnyi titkosszolgálati anyagom, megfigyelések és lehallgatások, sőt fényképek is, amivel biztosan kezdeni kell valamit. Ez inkább morális, etikai

feladat, mint írói vagy esztétikai. Hiszen ahogyan a titkosszolgálati múltat kezeltük, az teljes kudarc. Nem is olyan régen szembesültem azzal a ténnyel, hogy fenntartások nélkül elfogadhatónak tartjuk, hogy egyesek úgy lettek besúgók, hogy megzsarolták őket, lásd Molnár Gál Péter esetét – és persze lehetne még mondani neveket. De közben Molnár Gál Péter ezen az alapon bejárta a világot, egy kultúra sztárjává lett, majd a politikai átrendeződést követően sem történt valójában semmi. Ez annyit jelent, hogy fogalmunk sincs a valóságos szenvedéstörténetekről, és nem is akarunk velük szembenézni.

– Ön szerint a zsarolás nem lehet enyhítő körülmény?

– Az apámékat is megzsarolták, apámat hét gyerekkel zsarolták folyamatosan – a börtönben is. Azt mondták neki, ha a börtönközösség nyilvánossága elé kiáll, és elmondja, hogy a kommunista kísérlet bár ateista, de valamiképpen mégis az evangélium szociális beteljesítője, akkor a 22 évét azonnal tízre redukálják – amiből akkor már hatot letöltött. Az apám legjobb barátai, lelkészek, nem lelkészek, akiket vele együtt ítélték el, azt mondták neki, hogy „nézd, Feri, mi tudjuk, hogy a szívedben nem tagadod meg a hitedet, >

Nem lehet csak úgy kijelölni egy embercsoportot, és végrehajtani egy társadalmi eugenikát anélkül, hogy a civilizáció maga ne omlana össze ebben a kísérletben.

nem tagadod meg az eddigi életutadat és Istent sem, de a gyermekeidért vállald ezt a színjátékot!” Apám ezt nevezte a legnehezebb próbatételének a börtönben; nem az éhezést, a verést vagy az izolátort, mert a testi szenvedés körülményei között mindig önazonos tudott maradni. Hanem amikor a saját legközelebbi testvérei, barátai, akik készek voltak meghalni érte és viszont – és ez nem legenda! –, azok kérték, hogy vállalja a színlelt tagadást. Az apám egy nap haladékosan kért, végigküzdötte az éjszakát, mint Jákób az angyallal, majd amikor másnap újra összegyűltek körülötte, azt felelte, hogy megvan a megoldás: „A gyermekeim érdekében nem teszem meg.”

Nagyon súlyos etikai terhe a magyar társadalomnak, hogy tulajdonképpen ünnepli a múlt rendszer besúgóit, akik vígan végigbokázták a nyolcvanas, majd a kilencvenes éveket, és azt hirdették, hogy nincs miért bocsánatot kérniük, mert a besúgásaikkal védték a besúgottakat.

– Hol van ebben az egyén felelőssége? Ez keresztény értelmiségi feladat? Ez név által kötelezett feladat? Hiszen a Visky név pusztán attól, hogy mindez, a börtön, a kitelepítés önökkel megtörtént, elvehetetlen plusz jelentéssel bír.

– Nem specifikusan keresztény értelmiségi feladat. Azért nem, mert ez osztársadalmi etikai feladat, ami tulajdonképpen mindenkit kötelez, tehát politikai feladat is. Én persze értelmiségi vagyok és író, történetesen hívő keresztény, ezek között a keretek közt gondolkodom és ezzel vagyok önazonos. Csak annyit tudok most, hogy el kell mondani ezt a történetet is, bár a *hogyanra* még nincsenek pontos válaszaim.

TALÁLKOZÁS KALKUTTAI TERÉZ ANYÁVAL

– Az írókban van bizonyos érzékenység az irodalmi közhangulat iránt – mire van szükségük az olvasó embereknek, melyik műnemben kell alkotni ahhoz, hogy valami sikeres legyen. Reflektál az olvasói közegre?

– Az alkotói vákuumok sorozataként fogom fel az írói mivoltomat, ugyanakkor sokműfajú szerző vagyok, és ez a felszínen tudott tartani valahogy. Minden évben húsvét és karácsony előtt időt hagyok magamnak egy egyhetes lelkigyakorlatra. Egyik évben így olvastam el több könyvet Kalkuttai Teréz anyától. Mindig jegyzetelek, amikor olvasok, így szinte észrevétlenül született meg január első hetére egy Teréz-dráma, ami *A test története* című sorozat egyik darabja lett. Saját lelkigyakorlatom részeként írdtak monológok, dialógus töredékek, gyónások. Nem darabot akartam írni, hanem mély és nagyon személyes dialógust folytattam Teréz anya sötétbe zuhanásaival, a nagyon is megszólító hitetlen, illetve depressziós korszakával. Írói szempontból mindig az történik, hogy megírom önmagamat valakinek a testében. Most már egészen jól vagyok, de kezeltek álmatlansággal, és nagyon súlyos depressziós korszakaim is voltak, amelyek most már nincsenek, mert nagyon tudatosan

szembenéztek velük, és az alkotás pörgő időszakaiban érzékelem a küszöböt, amit nem szabad átlépnem. Az én depresszióim olyanok voltak, hogy a zuhanásaimban nem éreztem, hogy kitárt karok várnak a mélyben, hanem végtelenítve éltem meg a lélek levegőtlenégeit. Most már nem ott tartok, de ezt nem fennhézva szeretném mondani, mert aki hasonlóval küzd, nekem mind testvérem.

– Ezeket a megéleket alkotássá minősítette. Vagy krízisként definiálja ezt az időszakot?

– Kénytelen vagyok visszatérni egy korábban használt szóösszetételhez, jelesül hogy én „a létezés szakmában vagyok érdekelt”, ami azt jelenti, hogy nem is annyira az irodalomban és nem is annyira a színházban „utazom”. Számomra egy kiállítás meglátogatása is a létezés szakmájának a része, éppen így futottam bele Caravaggioba vagy Teréz anya történetébe, tehát olykor valóban sikerült a megszólíthatóság állapotában járnom a világban. Ezek nem krízisek, legalábbis nem mindegyik, hanem önfelismerések. Caravaggio történetében való elmélyülésben még radikálisabban át kell élnem azt, hogy a szentségnek semmi köze nincs a tisztasághoz. A szentség tulajdonképpen bátor belehajlás a világba. Aki tisztá akar maradni, szent biztosan nem lehet. A legkibírhatatlanabb szöveg, amit szent emberről, történetesen Isten fiáról írtak, az az, hogy „bűnné lett miérettünk” – mi pedig azt hisszük, hogy ez egy metafora. Ha ezt csupán teológiai tételmondatként olvassuk, az totális félreértése az Evangéliumnak. Önmagunk felmentése, hogy a világ felé forduljunk a mocskossá válás félelme nélkül – pedig inkább kellene félünk attól, hogy tiszták maradunk, mert ha tiszták vagyunk, akkor tökéletesen megkerültük a megváltást. Nem jó megkerülni a megváltást. A megváltás szentté tesz, ami azt jelenti, hogy félelem nélkül élhetek a világban.

A SZAVAK PONTOS ÉRTELMEZÉSÉNEK FONTOSSÁGA

– Ahogy az ígéhez hozzányúl, és átszövi vele a regényt, olyan határátlépés, ami egyes keresztény csoportok számára a blaszfémiát súrolhatja, könnyen juthat bárki arra a következtetésre, hogy nem tiszteli a szentet.

– Ez nem súrolja a blaszfémia határát, hanem maga a blaszfémia. De az említett keresztény csoportok megváltóját a blaszfémia vádjával ítélték halálra és végezték ki. Apámat a saját egyháza javaslatára szeparálta el a kommunista hatóság az egyháztól, mert blaszfémikusnak tűnt az a kijelentése, hogy egy ateista államtól ne fogadjunk el pénzt. Ezek az egyébként hívő és nagyon tiszta

emberek pedig akörül a kérdés körül forogtak, hogy ha az állam nem tart fenn bennünket, miből fogunk megélni, és mi lesz az intézményeinkkel. Apám pedig azt mondta, hogy Jézus tanításai között arról nincsen szó, hogy az intézményeknek fent kellene maradniuk. „Vonuljunk a föld alá, és Isten eltart bennünket” – javasolta a lelkészi gyűlésen. Ez egy blaszfémikus kijelentés volt. Szerintem a kereszténység lényegéhez hozzátartozik a blaszfémia, a kereszténység történetét mint a blaszfémiák történetét is meg lehetne írni – a szentek története a blaszfémiák története.

– Botrányos dolgokat beszél, András.

– Én a valóságról beszélek. A valóság elhárításában lehet tollseprűszárnyas angyalkák közelében élni, de a kereszténységnek semmi köze a giccshez. Arra jutottam, hogy a valóság csak közösségi gyakorlatként rakható össze, amiből az is következik, hogy el kell tudnom fogadni a másik tőlem különböző valóságát, mert az ő percepciója is maga valóság.

– Azt hiszem, hogy a művei egyfajta fogalomtisztázási törekvésként is olvashatóak – legalábbis nekem könnyű az ön által teremtett „laboratóriumi” körülmények közt újravizsgálni a fogalmakat. Ahogy Teréz anya történetéhez hozzányúl, mintha a szégyen nem is létezne.

– Azt hiszem, hogy az a szégyen, amiről beszél, abból az elgondolásból fakad, hogy az ember jó. Én ennek a téveszmének a terhétől megszabadultam. Az ember nem jó, és ha mondjuk a nyugati kultúra túljutna az önmaga jóságának a bálványozásán, talán a most dívó, pusztító bűntudat-kultúrának sem volna talaja. A karácsony előtti gyűjtések idején feltöltjük a lelkünket egy egész éven át kitartó jósággal, és megy minden tovább a maga útján. Akkor volnánk jók, ha semmilyen módon nem fogadnánk el a háború logikáját, azaz a másik legyőzésének a démoni kényszerét, sem a magánéletünkben, sem a társadalmi életünkben.

A saját jóságom kinevetésében gyakorlom magam, mert hosszú évekig éltem a jóság görcsében. Jézus felszólított egy előtte álló jóság-példaképet, hogy ne mondja őt jónak. Mármint Jézust...! Nem akart belépni ebbe az emberi jóságklubba, mert ennek beteges győzelmi kényszer, és persze a vele járó vér, szenvedés az útja, azaz az örökös megszégyenítés- és megaláztatás-rítusok. Azért tudtam megírni ezt a regényt, és talán, nagy meglepetésemre, azért írtam boldog regényt, mert megszűntem félni a szavaktól. ♦

SZÖVEG –
KÓLNEI LÍVIA

KÉP –
JÓNÁS JÁCINT

” *Jó érzékem van az álmok és a realitások összeegyeztetéséhez*

Sokan emlékszünk még a szőke hajkoronás, szépen beszélő, művelt televíziós műsorvezetőre, aki a magyar televízió kulturális műsoraiban szerepelt. Azután Londonba költözött, filmeket készített, majd Magyarország kulturális diplomáciai vezetője volt Londonban, UNESCO nagykövet Párizsban, New Yorkban pedig ENSZ nagykövetként szolgált. **Bogyay Katalin** nagykövettel, a Magyar ENSZ Társaság elnökével, Magyarország 15. állandó ENSZ képviselőjével, az UNESCO 36. Közgyűlésének elnökével beszélgettem.

◆ – Szépen megrajzolható íve van a karrierjének, és nagyon érdekes, hogy két 21 éves ciklusra lehet bontani eddigi pályafutását.

– Igen, 21 évig voltam újságíró–televíziós tudósító itthon és Angliában, majd 21 éven át diplomáciai szolgálatban álltam. Negyedszázadon át éltem és dolgoztam külföldön, és 2021-ben jöttem haza.

– Egy interjúban elmondta, hogy a világ sokszínűsége és szépsége volt az egyik legnagyobb inspiráció az ön számára. Hogyan tudta ezt meglátni, felfedezni már a Kádárkor bezártságában is?

– A sokszínűséget gyermekkoromtól a maga természetességében éltem meg, hiszen Mór, ahol felnőttem az 1960-as években, többetnikumú, színes kultúrájú és sokféle vallású falu volt. A sváb nemzetiségűek mellett éltek ott szlovák, szerb, cigány, zsidó családok. Édesapám orvos volt, és én kislánként kint álltam a rendelője előtt, vártam a betegeket, mindenkivel örömmel beszélgettem. Kimondottam izgatott, ha valaki más nyelven beszélt vagy másfajta ruhába öltözött, másfajta ünnepeket tartott. A mai napig ezzel a gyerekkori nyitottsággal nézek körül, számomra a kulturális sokszínűség inspiráció és nem félelemforrás.

– Pályája ismeretében meglepetéssel olvastam, hogy közgazdasági egyetemre is járt. Ez egy kitérő volt az életútján?

– Ötéves koromtól zongoráztam, elég jól, de 17 éves koromban egy hátsérülés miatt nem tudtam 10-15 percnél többet ülni és gyakorolni. Egyértelművé vált, hogy valami más hivatás után kell nézmem. Tudtam, hogy amiket szeretek – zene, irodalom, történelem, művészetek –, azokkal úgyis fogok foglalkozni, ezért valami egészen mást akartam tanulni. Jelentkeztem a Közgazdaságtudományi Egyetemre, és ugyan közgazdász nem lett belőlem, de később, amikor filmproduceri vagy pénzügyi döntéseket hozó vezető lettem, nem lehetett becsapni. A mai napig jó érzésem van az álmok és a realitások összeegyeztetéséhez. Emellett minden estémet a Zeneakadémia vagy az Opera kakashöljőjén töltöttem. Egyébként színház- és zenekritikusként kezdtem a pályafutásomat.

– Mikor csöppent a színház világába?

– Először a Közgáz színpadán, majd a legendás Universitas színházban játszottam, de a legtöbbet talán Grotowski színházában, Wrocławban tanultam a színházról. De bármennyire is vonzott, nem akartam azt a kiszolgáltatottságot, ami egy színészi sorssal jár. Így aztán az újságírói pálya mellett döntöttem, amelyben használni tudtam a színházi és zenei tudásomat.

– Mit hozott önnek a rendszerváltás, amire nem lehetett felkészülni?

– 1983-tól a televíziónál dolgoztam, 1987-ben született a fiunk, a szülőszobában ott volt velem a férjem, ami még nagyon ritkán fordulhatott elő abban az időben. Ő a kezébe fogta ezt a kis embert, és mondta neki: „Ki vagy te? Te vagy a mi reménységünk!” Hiszen minden gyerek egy reménység, de nekünk '87-ben még valóban kizárólag ő

jelentette a reményt, mert nem tudhattuk, hogyan alakul a világunk. A gyerekemmel otthon voltam három évig, és az első szabad választásra értem vissza. Közben megjelent az első két könyvem Dajka Margitról és Pilinszky Jánosról.

– Később több helyen élt a világban. Nem jelentett nehézséget Londonba, Párizsba, New Yorkba költözni, alkalmazkodni, megszokni az ottani körülményeket?

– 1990-ben, amikor kinyílt végre előttünk a világ, az a megtiszteltetés ért, hogy az első magyar televíziós lettem, akit a britek egy kormányosztóndíjjal kivittek a BBC-hez. Aztán 1993-ban elnyertem a Chevening-ösztöndíjat, és Londonba költöztem, a fiam akkor hatéves volt, és mind a ketten beültünk az iskolapadba. Szereztem egy másik master-fokozatot nemzetközi kommunikációból, diplomáciából. Bekerültem egy új, nyitott és demokratikus világba, ami beszippantott, és én boldog voltam. A honvágy nem nehezítette az életemet, mert külföldön élni számomra soha nem jelentette azt, hogy elveszítetem a hazámat vagy az otthonomat.

– Sok nő mondhatja irigykedve, hogy könnyű volt Bogay Katalinnak a tehetségével, megnyerő külsejével, kimunkált beszédével, jó nyelvrzékével kimagasló diplomáciai pályát befutnia... Mi erről a véleménye?

– Az ember született jó adottságokkal, de attól még nem lesz eredményes, kell a tehetség mellett szorgalom, munka, hit, kitartás, jó energia. Vegyük például a szép beszéd képességét. Én sok verset mondtam, foglalkoztam a nyelvvel, megtanultam a légzéstechnikát, a színpadi beszédet és televíziósként a mikrofonhoz illő beszédtechnikát. Azt gondolom, a tiszta gondolatokhoz tiszta kommunikáció szükséges.

Például ugyanilyen fontos képzésnek tartom a diplomáciában a pszichológiai ismereteket. Fontos, hogy tudatos legyek abban, milyen módon hatok a másik emberre, hogyan tudok tárgyalni, milyen módon építek bizalmat. Most írunk erről egy könyvet együtt a Columbia Egyetem egyik professzorával, aki klinikai pszichiáter.

– Bő száz évvel ezelőtt még azon vitatkoztak – főleg férfiak –, hogy a nők képesek-e egyetemet végezni, alkalmas-e rá az agyuk, elbírná-e a lelkük a felelősséget

egy komolyabb pályán. Hogyan látja ma a nők helyzetét a diplomáciában?

– Még a közelmúltban sem volt természetes, hogy a nőnek a diplomáciában egyáltalán szerepük lehet. Az első női nagykövet a világon 1919-ben egy magyar volt, Schwimmer Rózsa, aki Svájcban teljesített szolgálatot. Nagy ennek a témának a szakirodalma például Angliában, ahol sok cikket írtak arról, hogy egy nő nem alkalmas diplomatának, majd az lett a szabály, hogy választaniuk kell: család vagy munka. Ez tehát egy evolúciós folyamat: ma már a brit diplomáciában a világ legfontosabb misszióin női nagykövetek a vezetők, és nem mondtak le a családról sem. Én hiszek abban, hogy sokkal több nőre van szükség a diplomáciában. Könnyebben találnak a tárgyalásokban közös pontokat, jobban tudnak kompromisszumot kötni. Egy nő nem azért szül, hogy háborúba küldje a fiát, hanem mindent el fog követni azért, hogy ezt elkerülje. Persze vannak extrém esetek és szélsőséges nézeteket valló asszonyok, de nem ez a jellemző.

– Az ön számára a házasság is egy partneri viszony, mint a diplomáciában a férfiak és nők együttműködése?

– Mindig is így gondolkodtunk erről a férjemmel. Nekem apám azt mondta: „Van tehetséged, erős akarated, kitartásod, tedd azt, amiben hiszel!” Utána találkoztam egy olyan férfival, aki jobban hitt bennem, mint én magamban, és aki vel szakmailag is izgalmas és tartalmas életet élhettem. Ugyanebben a szellemben neveltük a fiunkat, és a feleségével ők is úgy szervezik a közös életüket, hogy mindketten kiteljesedjenek, és a kisgyermeküket is együtt nevelik.

– Előfordult, hogy nem jött össze az, amit gondosan előkészített vagy megszervezett, amikor rögtönözni kellett, kivágni magát valamilyen kellemetlen helyzetből a nyilvánosság előtt?

– Mindig több tervem van több megoldással, és harmóniára törekszem – de a legfontosabb, hogy az embernek legyen képzelőereje, és megérezze a ritmust az életben. Mindenre felkészülök, figyelek a másikra, alapvetően nyugodt vagyok, és készenlétben várom, mi lesz a következő lépés. Olyan ez, mint a jazz, vannak a sztenderdek, de akkor válik igazán izgalmassá, amikor elindul az improvizáció! ♦

AMIT A TOKAJI ASZÚRÓL TUDNI AKARTÁL, DE SOSEM MERTED MEGKÉRDEZNI

Vannak kivételes évek, amikor valahogy minden apró részlet összeáll. Szépen beérik a szőlő, a tokaji szőlősgazdák nem ijednek meg az őszi esőktől és a tökéken hagynak az érett furmint és hárslevelű fürtökből. A Bodrog és a Tisza hajnalban páráat ereget, amely felkúszik a dűlőkre, az őszi napfény és a szőlősorok között fújó szél szárazon tartja az aszúsodó fürtöket. És akkor, ha minden adott, megszületik Hegyalja csodája, a Tokaji Aszú. Erről a természeti csodáról beszélgettünk Áts Károlyval, a Grand Tokaj Borászat főborászával.

- Akkor az aszú neked most munka vagy inkább szerelem? Szeretjük egymást az aszúval. Óriási tanulás ez a bor - tökéletes évjárat, tökéletes alapbor és persze egy kis szerencse is kell ahhoz, hogy a legszebb formájában megszülessen. És még egyszer: rengeteg tanulás.

- Aszút készíteni művészet?

Dehogy. A borász csak eszköz. Az alapanyag maga a művészet. Hogy az őszi hidegben az asszonyok egyenként csak tökéletes szemeket csipegessenek a fürtök közül, hogy azután olyan alapbort válassz az aszúszemekhez, amely a legjobban kihozza az aszú ízét. Tökéletes alapanyagokra van szükség, maradi vagyok, nálam egy kiló aszúszemből maximum másfél liter aszúbor készül. Ez kell ahhoz, hogy komplex beltartalom, tökéletes egyensúly jelenjen meg a palackban. Töménység, koncentrátság, összetettség - ezek a legfontosabb jegyei.

- Mikor igyunk aszút?

A szamorodni a mindennapok természetes édes bora, az aszú - azt gondolom - a kiváltságos pillanatoké. Minden maradandó nap zárópontja lehet, amikor az ember örül valaminek, vagy ha rossz a kedve és örülni szeretne valaminek. Gondolkodni is jó mellette. A sokszínűsége, rétegződése segíti a kreativitást. Az aszú a komplexitásról szól. Éppen ezért - bár édes - nagyon kreatívan használható a konyhában. Ahogy mostanában egyre nagyobb teret kap a savasság az ételknél, az aszúnál is ott van a cukor mellett a vidám, virgonc savasság, amivel nagyon sokszínűvé válik az asztalom. Persze egy 2013-as hatputtonyost a maga 250 grammos maradék cukrával már tényleg önmagában a legjobb kortyolgatni, amíg egy 2017-es ötputtonyos már nagyon sok ételhez is jól társítható. Csak merni kell álmodni.

- Mikor mondod azt egy aszúra, hogy „na, ez jó”?

Legyen ragyogó tiszta, legyen gazdag. Ez az alap. De akkor jó az aszú, amikor megkóstolod és azt érzed, hogy a mennyben vagy. Az aszú életének minden pillanatában megvan a maga szépsége és mindenkinél van egy pillanat, amikor megtalálja a saját ízvilágának megfelelő aszút. Az a pillanat, amikor az orrodtól a nyelvcsövedig simogat.

- Amikor a nagymama szekrényén találunk egy palackkal, az még tartogathat csodákat?

Óriás lutri, nem szabad a szekrény tetején tartani, mindig meg kell inni. Mindenki túlságosan tiszteli az aszút, ezért nem isszuk. Pedig meg kell kóstolni frissen, érleltbben, meg kell találni azt a bizonyos pillanatot. De ha már ott van a szekrény tetején, azt is érdemes kipróbálni. 10-12 fokra lehűteni, egy kis időt, levegőt adni neki és utána belekóstolni. Ha jó - meginni, ha már nem olyan jó, újat venni és élvezni. Ennyire egyszerű.

- És egy 6 puttonyos, 2013-as?

Például szenteste. Amikor mindenki elfáradt, mindenki teljesíteni akart, túlpörgött. És a vacsora végén felbontasz egy palackkal. Na, akkor jön az az illat és íz, ami megkoronázza az estét, az évet, a hajtást. Az aszúszem íze, Tokaj íze. Elgondolkodtat, lenyugtat, örömet ad.

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
ÉDER VERA

SOROZAT –
TÖRTÉNETEK A TAKARÁSBÓL

Jézus,

a nagy újrahasznosító

Színházi háttértörténeteket szeretnék mondani a színpadi valóság nézők szeme elől eltakart oldaláról, abban a reményben, hogy ez a perspektíva hozzásegít a shakespeare-i mondat újragondolásához, miszerint színház az egész világ.

♦ Jézus Krisztus szupersztár, Miskolci Nemzeti Színház

AZ ÖRÖKKÉVALÓ ÉS A MI KIS DOLGAINK

A díszletkészítő műhelyt csak kívülről szaglászom, mint a szentélyt, nem mehetek be – de érzem a festékszagot. Itt festették a forgószínpad hatalmas, meszelt falakat idéző gipszkarton tábláira is a héber feliratot, a zsidó férfiak reggeli imádságát, a Sömát. A kezdő sorok jelentése magyarul „Halljad, Izrael, az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egy!” A Sömá teljes szövege egyébiránt bibliai idézet, az V. Móz. 6,4-9. helyen található, a reggeli ima része, ezzel alapozza meg minden napját egy vallásos zsidó ember, miután felkötí a tfilint a karjára és a fejére, ami jelképezi az Örökkévaló és népe közötti eltéphetetlen köteléket, valamint hogy az Örökkévaló az ész és az érzelem központjára is igényt tart – ez volt Jézus gyakorlata is. A miskolci előadás az első, amely komolyan veszi a darab eredeti kontextusát, a zsidóság szokásrendjét.

A főpróbaheti reggelen álmos színházcsinálók jönnek-mennek a miskolci színház szokottnál hidegebb és sötétebb folyosóin, és nem a Sömára, hanem kávéra ébrednek. A kellektár vezetője és a fodrászok már javában dolgoznak, az ügyelő, Orehovszky Zsófi elmondja, hogy éjjel egyig próbálták a finálét, ami mindenkit megviselt. Kivéve Júdást, vagyis Rózsa Krisztiánt, aki Dodó kacsás pólóban szenved el, ahogy épp ráragasztják a mikroportot. Krisztián számára a főpróbahét teljes dimenzióváltást jelent, amikor saját bevallása szerint a szokottnál is kevésbé van jelen a való életben. „Nem tudok aludni, folyamatosan jár az agyam – ebben a kimerült állapotban mégis van 300% energiám valahonnan” – mondja. Hét éve dolgozik a színháznál, nyíltan beszél a kiégéséről is. „Egész évben egy alternatív valóságban élek, most már vágyom rá, hogy ne minden időmet vigye el a színház.”

Szőcs Artúr és Szabó Máté rendező

Az előadás zárójelenete ▲

Töviskorona

A 26 éves *Tim Rice* és a 23 éves *Andrew Lloyd Webber*

a világtörténelem legütősebb sztoriját szerette volna feldolgozni.

Megfigyeltem, hogy a krisztusi kor magasságában a színészek életében kezd perspektíva lenni az életben maradás.

Sminkre nincs szükség ebben a darabban, azt mondják – a fodrászatban csak Varga Andreával, Mária Magdolnával találkozunk, aki épp a hajfestéktől szabadulását várja. Kincses Károllyal a lépcsőfordulóban futunk össze – beöltözve készen áll a kezdésre –, 2001-ben már énekelte ezt a szerepet, így mondhatjuk Kajafás-specialistának.

Harangozó Lili táncos színpadra lépés előtt

Csoportjelenet az előadás egyik próbáján

A miskolci előadás az első, amely

komolyan veszi a darab eredeti kontextusát, a zsidóság szokásrendjét.

Egy sötét átjáróban magányos trombitás próbálgatja az előadás sófár-hangjait. A zsidó hagyományban a kürt megfúvása az ébresztést szolgálja – lelki értelemben. Maimonidész, a XII. századi zsidó orvos és filozófus így írt erről: „Ébredjétek szunnyadók, reszketsetek halandók! Figyeljétek Teremtőtökre, hagyjatok fel gonosz útjaitokkal és gondolataitokkal, térjétek meg Istenhez, hogy az ő kegyelme legyen rajtatok.”

VÁLTOZATOK MAGÁNYRA

A darab eredetileg két fiatalember második bibliai témájú munkája volt 1971-ben, a József életét feldolgozó musical után az akkor 26 éves Tim Rice és a 23 éves Andrew Lloyd Webber a világtörténelem legütősebb sztoriját szerette volna feldolgozni. Ahhoz képest, hogy elsőre kizárólag zenei alkotásnak szánták, az angol színháztörténet leg-hosszabb sorozatot megélt musicalje lett. Halkan jegyzem meg, hogy a keresztyénység olvasatában Józsefet Jézus előképeként tartjuk számon – tehát a szerzők téma-választása gondosan követi az üdvtörténet rendjét. A társadalmi-szellemi környezet, amelyben az eredeti darab

született, az 1960-as években Amerikában megjelenő keresztény ébredési mozgalom volt, aminek utcai evangelizátorai hippiket és drogosokat vezettek Jézushoz, akik így megszabadultak a rabságukból – a szerzők eredeti szándéka mégis az emberi megközelítés volt Jézus Krisztus személyét illetően, semmiképp sem az állásfoglalás isteni mivolta mellett.

Orehovszky Zsófi az ügyelőfülke társas magányában is megélné, ahogy a keresztről kérdezem; ragyog a szeme, miközben meséli, hogy ebben az előadásban a kereszt téglányi darabokból, egyenként fog összeállni – a megoszthatatlan egyedüllét darabkáit, gondolom, ahogy a színházi részfeladatok, a szerepek is leképezik a magányt a közösségben. Ez a felismerés akkor lesz a legélesebb, amikor lejutok a színpad alá. A zenekari árokban nem fér el az összes zenész; egy tekintélyes méretű vasajtó választja el az árkot a színpad alatti tértől, ahol a különböző produkciók díszletei között, a többi zenésztől elzárva ül hangszereivel Táncos Fanni, aki egymaga alkotja az ütős szekciót. Cudar helyzetét a forgószínpad morgása sem könnyíti, és a karmestert csak monitoron követi, ami azt a kihívást tartogatja, hogy a digitális eszköz késését is kompenzálnia kell. „A Jézus hátát verő ostornak pontosan kell csattannia harminckilencszer – ez nekem egyébként tényleg nagyon fáj, szanaszét verem a tenyerem minden alkalommal.” Fanni színházi gettónak hívja ezt a zugot, amely fölött a színpadi cselekmény zajlik – Jézus sajátos magánya Isten választott népe körében, az általa választott barátok, a tanítványok közt.

Tim Rice passióértelmezésében mind a négy evangéliumot használja, a szöveg szintjén is megjelenik Jézus magánya a meg nem értettségben, s teljességre jut

Összmunka. Reiter Krisztina sűgő segít Harangozó Lilinek a ruháját felvenni a színpad szélén

Philippe De Chalendar karmester

a kereszten. Közösségben azok sincsenek, akik odajuttatják – bár az előadás meghívása erre a közösségvállalásra is szól. Vállalni a felelősségünk a júdási szerepkörökkel szemben, vállalni a felelősségünk a keresztre feszítés történetében – gyónási helyzet. Jézus Krisztus személye megkerülhetetlen a személyes történetünk szempontjából – egyszer mindenkinek válaszolnia kell arra a kérdésre, hogy kinek gondolja őt.

A HIT NEM A GONDOLKODÁS ELLENSÉGE

Szabó Máté rendező koncepciója az eredeti szellemi környezetbe helyezés, a hatalmas táblák Sömával ellentétes oldalára a Tízparancsolat ígéit szánta. „Ez a tíz javaslat nem a gondolkodás ellensége – lehet persze, hogy vannak ennél jobbak vagy kidolgozottabbak. A tapasztalat az, hogy mégis képtelenek vagyunk megmaradni ezen a tíz egyszerű erkölcsi korláton belül. Pedig ez vallási alap nélkül is elfogadható etikai minimum, és mégsem megy.”

Az utolsó vacsora Széderként jelenik meg az előadásban, amely a Pészah-ünnep csúcsa, az egyiptomi kivonulás és egyben a néppé válás ünnepe. A Széder-vacsorára megölt bárány, amelynek vére a megmenekülésre és szabadságra emlékeztet, újra feltűnik jelképesen a kereszten: Jézus az Isten Báránya. Ahogy a különböző rabságok és elesettségek megnyilvánulásai egyenként megjelennek a színpadon felállított törvénytáblák közt drogfüggők, prostituáltak, börtönlakók és a hatalom rabjainak személyében, a szabadtárs szükségességének nyomasztó terhe egyre világosabb.

Rózsa Krisztián vallomásosan beszél arról, hogy személyes életében sokszor nem látta, ahogy másokat pusztítani kezdett a jóindulatával. „Legtöbbször nem

szándékoltan tettem rosszat az emberekkel – nem vettem észre, csak amikor már mindegy volt, de ez nem mentse a számomra. Nem tudtam eldönteni, ahogy Júdás sem, hogy amit fénynek gondolt, az az volt-e valójában.”

A fény és sötét kettősségén merengve állok vissza a színpad mögé a takarásba, ahol Júdás már a zsinórpadláról lógó kötelekre függesztve lóg, s a finálé első taktusaira felhúzzák Rózsa Krisztiánt a színpad fölé – egymás után vagy tizenötyször, mert a koreográfus minden mozdulatot újra instruál, korrigál. A kórus énekl: „Krisztusunk, szólj hozzánk, áldozat volt-e a kínhalál?” A Széder-est vezetőjének, aki a passiótörténetben Jézus, az volt a feladata, hogy elmondja az egyiptomi szabadság történetét az elejétől a végéig – jogos hát a hozzá intézett kérdés, amire előbb utóbb mindenkinek tudni kell válaszolni: Jézus, a nagy újrahasznosító, miután a Széder-vacsora után kiitta a megváltás kelyhét, valóban a megváltást végezte-e el?! Jelent-e ez nekünk, XXI. századi embereknek valamit?

Az öltözőben a társulat majdnem legfiatalabb tagja, Czvikker Lilla könyörög a korrepetitornak, hogy Mária Magdolna belépőjét egy kicsit játssza gyorsabban. „Próbáld meg ma este gyorsabbra venni a tempót...” – énekl válaszul Rákai András. Lillát a társulatba illeszkedés buktatóiról is kérdezem: „Emlékszem – meséli –, amikor idejöttem, beugró voltam egy zenés darabban, és persze megbotlottam a színpadon, már vártam a csattanást, amikor egyszer csak azt éreztem, hogy valaki hihetetlen erővel megtart, és visszaállít a helyemre.”

A kereszt kifeszítettségét nemcsak a színpadképben lehet tetten érni – a főpróbahét minden mozzanata magán hordozza. Az előadás döntéshelyzete számomra, hogy melyik értelmezését vesszük komolyan. ♦

DECEMBERI KIMENŐ

CSALÁDI KARÁCSONYVÁRÓ KONCERT ÉS JÁTÉK

A modern acappella szerelmeseit és a műfajjal csak most ismerkedőket is szeretettel várja a Jazzation. Minden koncertjükön az a céljuk, hogy a közös éneklés örömét megtapasztalhassa a közönség. A Magyar Zene Házában ráadásul további programokkal is készülnek: a koncert utáni workshopokon vokális játékokkal varázsolják el a család minden tagját.

Budapest, Magyar Zene Háza, 2022. december 10.

LARRY

A juhászorként tengődő, 21 éves Ádám (Vilmányi Benett) magának való vidéki fiú, aki szégyelli dadogását. Feszült, mégis meghitt hidegségben él egykor erőszakos, mára megszelídült édesapjával (Thuróczy Szabolcs). Ádám egészen addig nem találja a helyét, amíg rá nem ébred, hogy a rapzene segítségével – Larry művésznéven – kifejezheti magát, és szembenézhet a tehetetlenségből fakadó frusztrációival. Dűhtől fűtött szövegeire felfigyelnek a helyi fiatalok, majd a neten váratlan mértékű népszerűsége tesz szert. Egy országos tehetségkutató lehet számára a kitörési lehetőség, ám ehhez előbb a kezébe kell vennie a saját élete feletti irányítást.

Országszerte a mozikban, 2022. december 1-től

ÖRÖMHÍR MINDENKINEK!

BÁRHOL ÉS
BÁRMIKOR
MOBILON IS!

KÉPMÁS-EST

FILM és PSZICHOLÓGIA

Várkert Bazár
Testőrpalota, Vetítőterem
(Budapest, 1013
Ybl Miklós tér 2-6.)

December

12.

19:00

MIT KAP, AKI AD?

Hogyan lesz az ajándékozó és a jótékonykodó gazdagabb? Önkénteskedő fiatalokkal beszélgetünk a film után.

Film: **Szalontüdő**

(7 perc, Rendező: Szirmai Márton)

Vendégek: Takács Boglárka, Tarján Teréz
és Bódi Levente János önkéntesek.

A beszélgetést **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője vezeti.

A filmet Szirmai Márton engedélyével vetítjük.

A Képmás-estre a belépés regisztrációhoz kötött, a belépő személyenként egy Képmás magazin.

Regisztráció: kepmas.hu/kepmas-est

TÁMOGATÓ:

RENDEZŐK:

DECEMBERI KIMENŐ

LUCÁTÓL KARÁCSONYIG

Az év utolsó hónapja nemcsak a várakozás, hanem az összegzés, a leltár, az új tervekbe vetett bizalom időszaka is. Meg a zenéé, a meséé, a különleges, ritka népszokásoké, amelyeket mind megismerhetünk ezen a rendezvényen. A családi programon az ünnephez és az év végéhez kapcsolódó rítusok felfedezését a népi hagyományok szakértője, Farkas Zoltán „Batyú” vezeti, közreműködik Benedek Krisztina népi énekes és mesemondó, illetve a Kistarcsai Pannónia Táncegyüttes.

Budapest, Müpa, 2022. december 12.

Kép: Ofner Gergely

ÁLOM LUXUSKIVITELBEN

Truman Capote amerikai író Álom luxuskvitelben című kisregénye 1958-ban jelent meg, majd pár évvel később a filmváltozatot is bemutatták; Audrey Hepburn alakítása nyomán a főszereplő Holly Golightly figurája ikonikus nőalakká vált. A történetet most a Radnóti Színház állítja színpadra Sodró Eliza és Rusznák András főszereplésével.

A züllött New Yorkban a szerencsésjét és önmagát kereső bájos és dörzsölt lány egy nap talán megtalálja azt, akihez tartozhat. Addig pedig issza a koktélokot és tördeli a férfiszíveket. Elsősorban Fredét, a pályakezdő íróét, aki kitartóan és odaadóan igyekszik megszéldíteni ezt a furcsa tüneményt.

**Budapest, Radnóti Színház,
2022. december 8., 22., 31.**

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

Készülődés az ünnepre

Ha ajándékkönyveket akar, várjon december elejéig, akkor jön a legtöbb, mondja régi jó könyves barátom, de biztos, ami biztos, levesz a roskadozó polcokról néhány kötetet.

DYEKISS VIRÁG ÁRAD A FÉNY

című könyve rövid fejezetekben összefoglalja, mit kell tudnunk az adventi időszakról és a karácsonyról. Mit tanít a teológia, mit a néprajz, milyen művekkel járul hozzá az ünnepi készülődéshez a zeneirodalom, a festészet, a filmművészet, mit tehetünk, hogy családjunk felkészülten várja Jézus

világra jöttének emléknapiját. Ötleteket ad, hogyan takarítsunk, milyen adventi koszorút készítsünk, hogyan díszítsük fel a karácsonyfát, milyen ajándékokat csomagoljunk, mit találjunk fel az ünnepi vacsorára, mit főzzünk, mit süssünk (még recepteket is ad). Kit hívjunk meg vendégségbe, mi hova menjünk úgy, hogy ne érezzük nyomasztóan zsúfoltnak az ünnepnapokat. Ez a kis kötet (a tetszetős borító *Meszleny Anna* munkája) nagy segítség lehet a családalapításra frissen vállalkozó szülőknek, főként a gyakran minden gondot magukra vállaló édesanyáknak.

A hétgyermekes néprajztudós szerzőt akkor zárjuk igazán a szívünkbe, amikor bevallja, hogy bizony a nagy adventi készülődés közepette neki is van legalább két olyan napja, amikor majd összeesik a fáradtságtól.

(Jezsuita Kiadó, 3300 Ft)

JOYCE EISENBERG ÉS ELLEN SCOLNIC MINDENT TUDÓ NAGYMAMA

című pompás zsebkönyve (párdarabja, a *Mindentudó nagypapa* éppen hiánycikk volt a boltban) remek ajándék az unokáikat rajongásig szerető nagyszülőknek. Ott kezdődik a történet, hogy a fiunk vagy a lányunk bejelenti, hogy babát várnak, és ott végződik, amikor a kamaszkor nehézségein túljutva felnő az unoka, és ő is családot alapít.

A zárósortokat csak azért idézem, mert jól tükrözik a könyv vonzó szellemiségét. „*Ha megéred azt a kort, hogy dédnagymama lehess, már csak azért is elismerést érdemelsz, hogy életben maradtál. Ennél azonban sokkal többet is tehetsz: add tovább kulturális örökségedet, családi hagyományaidat és receptjeidet. Elevenítsd fel családi történeteiteket, hogy átadhasd nekik őseik örökségét. Légy követendő minta ahhoz, hogyan lehet szépen és elegánsan megöregedni. Tanítsd arra a kicsiket, milyen fontos a család! És oszd meg velük a véleményedet!*”

Persze addig még meg kell élni húsz-harminc évet békességben. Meg kell ismerni a totyogókat, a kisiskolásokat, a kamaszokat. Nem szabad összeütközni a szüleikkel, még

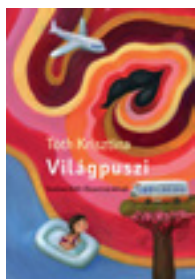

akkor sem, ha úgy érzed, te náluk jobb döntéseket hoznál. Mindig szem előtt kell tartani, hogy övék a felelősség.

Ez a kicsi könyvecske a mához igazodva rengeteg jó ötletet ad a gyerekek hasznos szórakoztatására (itt-ott a magyar viszonyokra igazítva). És persze tilalmakat is tartalmaz: akármilyen büszke vagy az unokáidra, a szülők tudta nélkül ne tegyél fel képeket róluk az internetre, ne kommentáld az ő döntéseiket.

Németh Anikó remek fordítása hozzájárul a praktikus ajándékkönyv sikeréhez.

(Corvina Kiadó, 1990 Ft)

TÓTH KRISZTINA VILÁGPUSZI

című, *Szalma Edit* egész oldalas, szép illusztrációival megjelent kötetének alcíme: *Mesék embereknek*. Igaz, hogy a gondos felnőtt minden könyvet elolvas, mielőtt a gyereke kezébe adná, de azért ez a műfaji megjelölés szívné üti.

Tudniillik a történetek leginkább kisiskolásoknak szólnak, másodiktól hetedikig, nem is titkoltan érzékenyítés

céljából. Hogy senki se tekintsen a súlyos fogyatékkal születő, tízévesen is babakocsiban fekvő kisfiúra, mint egy haszontalan nyomorékra, hogy bőrének színe miatt egy gyereket se közösítsenek ki, hogy az ágyba vizeles ne legyen az iskolai táborban közneveltség tárgya, hogy a teltebb alkatú kislány ne érezze magát csúnyának sovány társai mellett. A tizenkét mese között találunk megható állattörténeteket is.

A nagyon tehetséges költőnek és elbeszélőnek induló Tóth Krisztina ezúttal kissé didaktikus, az általános iskolában jól hasznosítható könyvecskét tett közzé. Nem a magyar gyermekirodalom újabb gyöngyszemét.

(Magvető Könyvkiadó, 3999 Ft)

BÓDIS KRISZTINA KISASSZONYKÉPZŐ

című, 500 oldalas kötete egy nagyszabásúnak ígérkező, *Tüdős Klára* életét bemutató trilógia első része. A Képmás olvasói bizonyára emlékeznek *Bogdán Zsuzsanna* tavaly novemberben megjelent írására, amely nagyszerű pályaképet rajzolt a XX. század egyik legizgalmasabb nőalakjáról,

a sokoldalúan tehetséges táncművésztől, jelmez- és divattervezőtől, az önmegvalósító feminista forradalmárból zsidómentő, majd idősebb korára evangélikáló, lelkeket térítő, református közösségépítő asszonnyá érő Zsindelyné Tüdős Kláráról.

Igaza van a sokoldalú Bódis Krisztának, hogy ezt az életutat érdemes a nagyközönség és nem utolsósorban a filmesek figyelmébe ajánlani, ezért az egyébként ma már jól dokumentált életutat regényesen is el kell mesélni. Az első kötet 1895-től, Klára születésétől 1918-ig öleli az eseményeket. Nem kronologikus életrajzot ír a szerző, hanem egy-egy eseményt, jelenetsort idéz fel, amelyben megmutatkozik a tehetséges kislány erős, korlátokat döntő egyénisége. Ez a gazdag családba születő (apja üzletember, országgyűlési képviselő) gyermek mindent megkap az élettől. A liberális nézeteket valló apa a híres debreceni református gimnázium, a Dóczy után Svájcban, majd Angliában taníttatja. Hazatérve nem találja a helyét, mert extravagáns öltözködését és viselkedését nehezen tűri a civis városban. Anyja azt szeretné, hogy férjhez menjen, de Klára a szerelmet várja, és még tanulni szeretne. Felveszik az iparművészeti főiskolára. Csődbe jut a család, és egyedül kell eltartania magát.

Bódis Kriszta számos mellékszálát fűz a történetbe, szakácsnőkről, hódolókról, barátokról. A kor művészeti életéről, a politikai eseményekről, a háborúról, Klára ápolónői munkájáról, első testi kapcsolatáról, válással végződő házasságáról. Már ez az anyag is több, mint amit filmre lehet vinni. Pedig a folytatás fölöttébb izgalmas lesz.

Nem irodalmi remekmű a *Kisasszonyképző*, de olvasmányos, időnként jókais fordulatokban is bővelkedő könyv. Várjuk a folytatást!

(Európa Könyvkiadó, 4999 Ft)

FEHÉR BÉLA MIRIAM ROSENBLUM ÉS A KOZMA-KVINTETT című új regénye az egyre gazdagodó írói életmű legkiforrottabb, egyszerre hátborzongató és mulatságos, kegyetlen és érzelmekkel telített darabja. Csupa zene, csupa költészet, csupa játék. Játék a nyelvvél, a történelmi tényekkel és a nem létező írott forrásokkal.

A történetet, amely a XIII. század végén játszódik, *C. mester*, azaz Cuppán meséli el, az írástudó pék és muzikus, mégpedig egy *Kézai Simontól* kapott íróállványra támaszkodva. Ő a címben szereplő Kozma-kvintett egyetlen életben maradt tagja. Ez a fura figurákból álló zenekar, amely korát messze meghaladva költött újszerű dallamokat és improvizált, nemcsak a piac népét, hanem a királyi udvart is meghódította. Nem mellesleg ők üzemeltették az első magyar lacikonyhát az ifjú *Kun László* uralkodása alatt. Hogy hogy jön ide a szépséges *Miriam Rosenblum*? *Kun Erzsébet*, a király mindenható anyja a nápolyi *Anjou Izabellát* szemeli ki fiának. A gyermeklány menyasszony kíséretében ott tündököl az igézően szép zsidó társalkodónő, *Miriam*. A *Kozma-kvintett* minden tagja szerelmes lesz belé, és ez okozza a vesztüket.

Ha nem is értünk mindenben egyet *Fehér Béla* történelemfelfogásával, az *Árpád-házzról* alkotott sötét képpel, ahol gyilkosság gyilkosságot követ, ahol a vakítás, a karóba húzás, a családok kiirtása a mindennapok része, azt el kell ismernünk, hogy az általa felvázolt tabló nagyon hatásos, és mivel írott források nem állnak még rendelkezésre, akár igaz is lehet. Amiben teljes mértékben egyetérthetünk az az, hogy a művészet, a zene messze felette áll a kicsinyes, kegyetlen politikai harcoknak.

(Magvető Könyvkiadó, 4499 Ft) ♦

TIPPEK A DECEMBERI VÁSÁRLÁSHOZ

Komoly, maradandó ajándék Lev Tolsztoj monumentális regényének, a *Háború és békének* friss, Gy. Horváth László által készített remek fordítása. Vigyázzunk a vásárláskor, mert két kiadó is piacra dobta tetszetős borítóval Makai Imre hetven évvel ezelőtti magyarítását, amely sokáig állta az idők próbáját, de mára kissé megfakult. (21. Század Kiadó, 9900 Ft).

Böjte Csaba, azaz a dévai Csaba testvér ezúttal az időközben miniszterrel előlépett Csák János üzletemberrel beszélget. A kötet címe: *Az élet jó oldala – Értékek keresése az ingtag világban*. Kettejük nagyon eltérő pályája ellenére a legfontosabb kérdésekben messzemenően egyetértenek. Nem véletlenül köti össze őket több évtizedes barátság. (Open Books, 5999 Ft)

A kortárs magyar költészet és széppróza egyik legkitűnőbb alkotója, a Kossuth-díjas Rakovszky Zsuzsa új történelmi regénnyel jelentkezik. Az idők jelei az 1530-es években játszódik Münster városában, ahol egyre inkább felkorbácsolódnak a felekezeti ellentétek, amelyek véres terrorba torkolnak. A münsteri krónika a magyar történelmi regényírás legjobb hagyományait követi, és persze meg is újítja. (Magvető Könyvkiadó, 5499 Ft)

SZÖVEG –
VÉSSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

Ezt érdemled

” *Hisz fiam halott volt és életre kelt, elveszett és megkerült.*

(Lk 15, 24)

◆ Ül a karosszékében, és próbál nem gondolni rád. Szégyell téged, az az igazság, nem vagy elég jó neki, legszívesebben elfelejtene. És nehéz lenne ezzel vitatkozni, tényleg nem vagy elég jó, nézd csak meg az életed, megalázó alkalmi munkák sorozata, mégis nulla pénz, mert minden este eliszod az aznapi keresetet. Olyankor kemény csávónak érzed magad pár órára, mert ki tudsz fizetni egy hívásos nőt, a legolcsóbbat és a legigénytelenebbet persze, de még az ilyenek is undorodnak tőled, jól látszik, hogy ha nem kéne nekik a lé drogra, rád se néznének. Koszos, büdös lepedőkön, ismeretlen, fülledt szobákban ébredsz minden reggel, még zuhanyozni se engednek, csoda, hogy egyáltalán ott aludhattál, gyorsan összekapdosod a cuccaidat és menekülsz, hogy ne az izomember dobjon ki, akinek a nő dolgozik, mielőtt jön a következő kuncsaft. Éhesen munka után nézel, csak az a helyzet, hogy már nem kellesz senkinek, nem is csoda, egy darabig még hagyták, hogy kipucold a vécéjüket, kiirtsad a csótányokat, csak az a helyzet, hogy most már büdösebb vagy, mint a vécéjük, és te lettél az a csótány, amit el akarnak takarítani. Amikor tizedszer is az arcodba csapják az ajtót, éhesen elkullogsz a hajléktalanszállóra, hogy adjanak enni. Ide csak józan embereket engedünk be, válaszolja a portás, érzi a lehetetelen a tegnapi estét. Megkerülsz az épületet, hátul a kukák mögött két kutya marakodik egy félig rágott csirkecombon. Arrébb rugdosod őket, beleharapsz

a kutyanyálás csontba, mert csak az maradt, a húst már lerágták róla, ide jutottál, így igazságos, ne csodálkozz, a tetteid alapján pontosan ezt érdemled.

Ül a karosszékében, és csak rád gondol, merre járhatasz most, van-e hol laknod, van-e mit enned, ember számba vesznek-e, vagy csak egy szolga vagy a sok közül. Legbelül azt reméli, hogy saját lábra álltál, találtál munkát magadnak, elvettél egy szép lányt feleségül, szeretetben és biztonságban élsz. Veled kel és fekszik, fontos üzleti megbeszéléseken elkalandozik, néz a semmibe, néha azt hiszik, teljesen megőrült. Az egész vagyont odaadná azért, hogy újra lászon, hiszen a fia vagy, hogyan is tudna változtatni ezen bármi is. Persze hall rólad ezt-azt, hogy bűnös életet élsz, hogy nem vesznek semmibe és hogy elvertél mindent, de nem hajlandó rossz szájízzel beszélni rólad, és ha a testvéred ezt teszi, megdorgálja őt. Mert van egy testvéred, aki hiba nélkül él, megbecsüli és gyarapítja az apai vagyont, pontról pontra betartja a szabályokat, és több szeretetet érdemelne nálad. Az apád hiába magyarázza, hogy ez nem érdem szerint megy, akkor is épp ezen vitatkoznak, amikor meglát téged, ahogy elgyengülve, botladozva, szinte négykézláb közeledsz a ház felé, felpattan, és fejvesztve rohan eléd, többször elesik, még a szolgálai is kinevetik. Mint egy újszülötthöz, úgy hajol le hozzád, felemel és hazavisz, lemos és felöltöztet, óriási bulit csaptok, együtt táncoltok hajnalig. ◆

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
#JÓÉJTPUSZI

KÖRBEBUGYOLÁLVA

◆ A legmagasabb felhőkarcoló,
az éjszakára kivilágított,
útból is látható autópálya,
a gigászi birodalmat oltalmazó nagy fal
mind csak porszem a mérlegen.
Bolygónk egyetlen homokszem
az Univerzum végenincs tengerpartján.
Az ember, aki még álmában is
a nukleáris rakéta kioldógombján tartja ujját,
másik kezével meg telefon nyomkod,
pezsgőt iszik, belemarkol a kaviárba
vagy a méregdrágán
megfizetett asszonytestbe,
nos, ő porszem csupán egy bolygó
porszemnyi felületén.
Persze szétkiabálja a világsajtóban,
hogy ő a világ ura,
soha nem látott lényeket hoz elő
a mélytengerekből,
igaz, nem ő alkotta azokat,
társasutazást szervez
az atomok birodalmába,
bár az sem az ő műve,
felderíti a Marsot,
melyet szintén nem ő gyártott.
Még mielőtt kirobbantaná maga alól
az ajándékba kapott Földet.
Porszem az ember,
zászlót tűz ki a csúcson,

létrára mászik,
aztán kirúgja maga alól a létrát,
fára mászik,
aztán elfűrészezi maga alatt az ágot,
majd karjával csapdos,
és azt kiabálja: REPÜLÖK!
Isten nem fújja el őt egyetlen lehelettel,
inkább egészen közel hajol hozzá,
mert tudja, egy porszemnek is
van szívdobogása, sóhajtozása,
ujjongása, nemcsak porszemnél
porszemnyibb kitüntetései,
melyeket önmaga tűzköd
a saját mellkasára
hatalmas dobpergés közepette.
Isten maga is porszemmé lesz,
és hagyja, hogy az ember elfújja őt,
és végre igazán erősnek
érezhesse magát.
Azóta minden porszemnyi házban
van egy mikroszkopikus méretű szoba,
amely tágabb az egész Világegyetemnél,
a Jordán hullámmzik benne
az idők kezdetétől,
és aki belép oda,
megtisztulhat, alámerülhet,
újjaszületve felmerülhet,
engedheti, hogy hézagmentesen
körbebugyolálja a valódi élet. ◆

SZÖVEG –
JEAN ORSOLYA

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

MÚZEUMOK ÉS EMLÉKHELYEK, AMELYEK KICSIT ELTÉRNEK A MEGSZOKOTTÓL

Azok, akik szeretnek múzeumba járni, emlékhelyeket megcsodálni, bizonyára örülni fognak a tippjeinknek, amelyek kicsit eltérnek a megszokottól, de garantáljuk, hogy még azoknak az érdeklődését is felkeltik, akik egyébként nem nagy múzeumrajongók.

◆ AZ ORSZÁG LEGNAGYOBB KÓDEXE

A legnagyobb méretű fennmaradt magyarországi kódexet Zalka-antifonáléként (Antiphonarium cuiusdam ecclesiae Hungaricae Varadiense) ismerik, és tartalmazza többek között Szent István officiumát. A dokumentum a nevét a XIX. században a restaurálását elrendelő Zalka János püspökről kapta. A győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtárban látható, a nagyjából 70 kilós mű kiterjedése is tekintélyes: 82×52,5 cm nagyságú, ezzel a pergamenre írt impozáns kötet Magyarország legnagyobb kódexe. Azért ekkorára készítették, hogy a korabeli kórus minden tagja számára jól olvasható legyen. Akkoriban ugyanis – a sokszorosítás gátjai miatt – Európa-szerte az volt a szokás, hogy az énekesek az egyetlen példányban létező kottákat állták körbe.

HALLGASSUNK A TELEFONBÓL ÖRKÉNY-EGYPERCESEKET!

Az utóbbi évek egyik legötletesebb irodalmi emlékhelye egy közönségesnek látszó telefonfülke a remeteszőlősi Vénusz utca végén, amelyet 2013. április 6-án, Örkény István centenáriumi emlékévének lezárásaképpen adtak át. És hogy mitől különleges? Ha kinyitjuk a nyikorgó ajtót, egy szürke, fém, tárcsázós készüléket találunk. A kagylót felemelve Gábos Katalin, Gados Béla, Hegedűs D. Géza és Oberfrank Pál előadásában hallgathatunk meg egy egypercest, de elhangzik egy részlet Mácsai Pál legendás *Azt meséld el, Pista!* című önálló estjéből is.

A helyválasztás sem véletlen. „A városon kívül, a Hűvösvölgy utolsó házain is túl, Nagykovácsi községtől azonban jóval innen van egy vadvirágos rét. Akkora csak, hogy kifulladás nélkül körbe tudja futni egy kisgyerek, s olyan rejtve él a magas törzsfák közt, mint egy tengerszem.

A Bory-vár

Túl kicsi még ahhoz is, hogy valaki lekaszálja; ennél fogva nyár közepén már derékmagasságig nő rajta a fű, a gaz meg a virág. Ez az a hely, ahol a fülke letanyázott” – írja Örkény a *Ballada a költészet hatalmáról* című egypercesében. És pontosan úgy, ahogy a szövegben is áll, a „kirándulók, akik erre vetődnek vasárnaponta, nagyon megöriülnek neki”.

HÁNY OLDTIMERE VOLT SZÁSZ ENDRE FESTŐMŰVÉSZNEK?

Az egykori Somssich-Matolay kúria a szokásos kastélyorsót élte meg a háború után, azaz kultúrház, iskola, orvosi rendelő és ifjúsági klub is működött a falai között. Szász Endre világhírű festőművész feleségével 1988-ban vásárolta meg az akkor már igen lepusztult állapotban levő épületet a Somogy megyei Várdán. Egyből beleszerettek a kúriába, főleg a parkjába, a csodálatos ősfákkal. „Nincs már időm kívánni, hogy százéves fák nőjenek a kertemben” – mondta Szász a feleségének, majd döntöttek is az adásvételről.

A házaspár 1991-ben költözött be a kúriába, ahol pezsgő társadalmi élet zajlott, nyaranta képzőművészeti táborokat tartottak. Miután a festő 2003-ban meghalt, a kúria nyolc évig zárva volt a nagyközönség előtt. 2011 óta

a hagyatékot kezelő özvegy, Szászné Hajdú Katalin és a Szász Endre Életművét Gondozó Közhasznú Egyesület képviselői előzetes bejelentkezés alapján – belépődíj ellenében – bárkit szívesen látnak, hogy megmutassák a házat, annak régi bútorokból és tárgyakból álló nagyszerű gyűjteményét és természetesen Szász Endre alkotásait, műtermét. A neves művésznek szép oldtimergyűjteménye is volt, a darabszám titok, a helyszínen kiderül!

A VILÁG LEGNAGYOBB, KÉZZEL KÉSZÍTETT VÁRKASTÉLYA

Bory Jenő szobrászművész negyven éven át a saját két kezével építgette a ma róla elnevezett romantikus, hét-tornyú várkastélyt, és ezzel bekerült a rekordok könyvébe. A művész saját műalkotásának tekintette a várát, ő volt egy személyben a tervező építész, az építésvezető és a kőműves is. Néhány munkással 1923-tól haláláig építette, bővítette ezt a csodás alkotást. A vár alaprajza szimbolikus, ugyanis két centruma van: a hitvesi szeretet kápolnája és a műterem – ez Bory Jenő életének két sarkalatos pontjára utal. Az épületben több száz, a legváltozatosabb technikával készült szobor található, a falakat

Hollókő madártávlatból

elborítják a festmények, a vár külső és belső terein a legváratlanabb helyeken tűnnek fel mozaikok, üveg-festmények, díszkutat.

SZEDJÜNK BETŰT, KÖSSÜNK KÖNYVET GUTENBERG-PRÉSEN!

Hollókő hazánk egyik olyan faluja, amely szerepel az UNESCO világörökségi listáján, így világszerte ismerik. Kiállítóhelyei között is egyedi a XIX. századba visszavezető nyomdászmuzeuma. Hihetetlen élmény, hogy az ember egy kétszáz évnél idősebb, fém Gutenberg-présen nyomtathat magának, de a kézi betűszedéstől a kézműves könyvkötészetig a teljes folyamat kipróbálható. A műhely a népi világörökséget köti össze a magyar nyomdászat több évszázados hagyományaival, minikönyv-kiállítást, litográfiai köveket, fabetűs plakátkiállítást, korabeli nyomdászkiadványokat is bemutatva.

SZÁMOLJUK MEG, HÁNY PIPÁJA VOLT A HAZA BÖLCSÉNEKI!

Ahhoz, hogy ezt megtehessek, el kell látogatnunk Deák Ferenc egykori lakóházába a Zala megyei Kehidakustányba. A politikus 46 évnyi itt-tartózkodása alatt a reformkori belpolitika legnagyobb alakjai vendégeskedtek itt, többek között Kossuth, Wesselényi, Vörösmarty és Eötvös is. A házban elhelyezett pipagyűjteményen kívül sok érdekes tárgy mesél a haza bölcsének életéről és haláláról – látható itt az a fotel is, amelyben végül csendesen elaludt. És vannak egészen valószínűtlen tárgyak is a gyűjteményben, például egy XIX. századi maszk, amelyet akkoriban betörők használtak „munka” közben.

UTAZÁS A MINISZTERELNÖK FORDJÁN

A Kállay ősi magyar család, még a honfoglalás idején érkeztek hazánk területére, és meghatározó szerepet töltek be történelmünkben. Kúriáik közül

A Zalka-antifonále a győri Egyházmegyei. Kincstár és Könyvtár kiállítóterében

a kállósemjénit 1763 körül építették, Kállay Miklós, a világháborús miniszterelnök itt töltötte családjával a nyarakat, országos jelentőségű mintagazdaságot hozva létre a birtokon. A felújított épületben több kiállítás látható, de az izgalmas a garázsban várnak, ahol megcsodálhatjuk Kállayék eredeti, 1931-es Ford A modelljét. Aki pedig a kúriában mondja ki a boldogító igent, a ceremónia részeként nemcsak megcsodálhatja, de a hátsó ülésen helyet foglalva végighajthat a kúria csodálatos parkján is.

A MAGYAR SIXTUS

A sümegi Urunk Mennybemenetele plébániatemplom nemzetközi hírű nevezetességnek számít a falait és mennyezetét díszítő barokk freskók okán. Franz Anton Maulbertsch nagyszerű alkotásai az általános vélekedés szerint a kegyhelyet a „magyarok Sixtus-kápolnájává” teszik.

PRÓBÁLJUK KI ÖVEGES PROFESSZOR KÍSÉRLETEIT!

A zalai Pákán született Öveges József pap-tanár 1979 óta nincs köztünk, ám még ma is emlegetik lenyűgöző fizikai kísérleteit, amelyeket a televízió is bemutatott. A professzor évente csak két hét szabadságot engedélyezett magának, amelyet rendszerint szülőhelyén, Pákán töltött el. Az épület ma emlékház, ahol Öveges professzor számos érdekes kísérletét bemutatják: áramot fejleszthetünk, továbbá fénycsöveket készíthetünk világításra egy Tesla-gömb segítségével, de az elektromos feltöltődés érzését is átélhetjük a nagy fizikus bútorai, személyes használati tárgyai és a kísérletekhez használt kellékei társaságában. Fontos, hogy amennyiben kísérletezős társulatvezetésen szeretnénk részt venni, legalább két nappal előbb be kell jelentkezni.

Források: Kocsis Noémi: Bakancslista – Magyarország; Illés Andrea: Magyarország világörökségei; Kocsis Noémi: Bakancslista – Kastélyok, várak, kúriák ♦

Játsz ünnepi sorsjegyeinkkel és nyerj akár 100 millió forintot!

**KISKARÁCSONY
FŐNYEREMÉNY**

**25 MILLIÓ
FORINT**

**NAGYKARÁCSONY
FŐNYEREMÉNY**

**100 MILLIÓ
FORINT**

Tarts Velünk!
EGY AKADÁLYMENTES JÖVŐÉRT

A játék
összeköt!

A Nagykarácsony sorsjegy megvásárlásával befogadó játékszerek megépítését támogatod, ahol ép és fogyatékos-sággal élő gyermekek közösen gyűjthetnek élményeket.

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

SORSJEGY

Keress az ünnepi sorsjegyeket már a kijelölt MOL töltőállomásokon is! Részletek a lottózókban, a karitatív sorsjegyárusoknál és a www.szerencsejatek.hu honlapon.

#maradjonjáték **18**

2AMSTED

HEGEDÜS RÉKA
AZ OTTHON SEGÍTÜNK
ALAPÍTVÁNY VEZETŐJE
ÉS **TOMASOVSZKI**
BEÁTA.

Cikkünk az 50. oldalon

